

Собко С.Г., Собко Н.Г.
Кіровоградський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький

ВПЛИВ СЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ НА ОСОБИСТІСНУ АКТИВНІСТЬ СТУДЕНТІВ НЕСПЕЦІАЛЬНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ВНЗ

Зроблений аналіз навчально-виховного процесу з фізичного виховання і обрано секційну модель занять. Враховуючи матеріальну базу університету, кадровий склад кафедри, а також фізкультурні інтереси студентів, заняття проводились в 14 секціях.

Визначений експертами рівень особистісної активності студентів є середнім. З метою підвищення рівня особистісної активності студентів на кафедрі запропонований комплекс заходів, який містив систему змагань різного рангу, показові виступи з індивідуальних видів спорту та покращення матеріально-технічного забезпечення викладання дисципліни "фізичне виховання"; впроваджено поетапно проведення комплексних внутривузівських змагань.

По завершенні експерименту повторно визначався рівень особистісної активності студентів в процесі занять, який згідно з експертними оцінками мав тенденцію до покращення ($P < 0,05$).

Запровадження у навчально-виховний процес цілеспрямованого комплексу заходів дало змогу досягти позитивної динаміки змін рівня особистісної активності студентів неспеціальних факультетів педагогічного ВНЗ під час секційних занять з фізичного виховання.

Ключові слова: фізичне виховання, секційні заняття, студенти, навчально-виховний процес

Влияние секционных занятий по физическому воспитанию на личностную активность студентов неспециальных факультетов педагогического ВУЗа. Собко С.Г., Собко Н.Г. Сделан анализ учебно-воспитательного процесса по физическому воспитанию и избрана секционная модель занятий. Учитывая материальную базу университета, кадровый состав кафедры, а также физкультурные интересы студентов, занятия проводились в 14 секциях.

Определенный экспертами уровень личностной активности студентов является средним. С целью повышения уровня личностной активности студентов на кафедре предложен комплекс мероприятий, содержащий систему соревнований различного ранга, показательные выступления по индивидуальным видам спорта и улучшение материально-технического обеспечения преподавания дисциплины "физическое воспитание"; внедрено поэтапное проведение комплексных внутривузовских соревнований.

По завершении эксперимента повторно определялся уровень личностной активности студентов в процессе занятий, который, согласно экспертным оценкам, имел тенденцию к улучшению ($P < 0,05$).

Внедрение в учебно-воспитательный процесс целенаправленного комплекса мероприятий позволило достичь положительной динамики изменений уровня личностной активности студентов неспециальных факультетов педагогического вуза во время секционных занятий по физическому воспитанию.

Ключевые слова: физическое воспитание, секционные занятия, студенты, учебно-воспитательный процес.

Effect of sectional studies of physical education at the individual student activity of non-special faculties of pedagogical universities. Sobko S.H., Sobko N.H. The analysis of the educational process in physical education and sectional model has been done. Personal activity level of students during physical education classes: high, sufficient, medium, low, and submitted their response has been dedicated.

Methods of determining the level of personal activity of students are selected: the method of survey and the method of expert evaluations. We found that most respondents recognize the importance of the activity as one of the main conditions present in achieving success in life.

Due to the material base of the university, skilled staff and fitness interests of students, classes were held in the following sections: students classified as basic medical care for groups: volleyball, basketball, football, table tennis, badminton, general physical training, shaping, fitness, climbing, sports tourism, military-sports around, shooting, for students classified as health to special medical groups: darts, chess / checkers.

Designated by experts the personal activity level of students is average. The proposed package of measures that included a system of different levels of competitions, performances of individual sports and improvement of material – technical supply of teaching "physical education"; introduced a phased implementation of comprehensive inner- university competitions.

At the end of the experiment re-determined level of personal activity of students in the training process, which according to expert estimates tended to improve ($P < 0.05$).

The introduction of a targeted package of measures to the educational process made it possible to achieve positive dynamics of personal changes in the activity of students of non-special faculties of pedagogical universities during breakout sessions on physical education.

Keywords: physical education, sectional sessions, students, educational process

Постановка проблеми. Головною ідеєю освіти є формування всебічно розвиненої особистості. Фізичне

виховання розглядається як важлива складова процесу повноцінного розвитку студентської молоді. Нормативний підхід у побудові занять з фізичного виховання призвів до гонитви за зовнішніми показниками домінування фізичної підготовки, засвоєння нормативних і контрольних показників у збиток цілісного розвитку особистості студента. Головне завдання сьогодення – зробити фізичну культуру предметом активних знань як обов'язкового елементу стилю життя кожного студента, що займає активну життєву позицію в оцінках, прагненнях, переконаннях тощо.

Порушуючи проблему активної життєвої позиції особистості, О.В. Киричук торкається питання особистісної активності, пов'язуючи її з життєвими планами, спрямуваннями, ідеалами тощо [3].

У значній частині студентів нині спостерігається інертність, відсутність інтересу до навчання, формальний характер прояву особистісної активності. І лише окремим майбутнім фахівцям притаманні: самостійність, рішучість, ініціативність, цілеспрямованість – характеристики особистості, що є вимогами сьогодення. Тому активність студентів традиційно зводиться до відтворення певних ситуацій життєдіяльності, але без особистісної для них значущості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема фізичного виховання різних верств населення, і зокрема студентської молоді, займались Апанасенко, 2005; Мірошніченко, 2006; Цьось, 2006; Шиян, 2007 [7]. Активність загалом й учнівської і студентської молоді, зокрема, розглядали у своїх працях Абульханова-Славська, 1987; Киричук, 1983; Коберник, 2000, Лозова В.І., 1990 [1; 3]. Невирішеність завдання покращення фізичного здоров'я студентської молоді та підвищення їхньої працездатності спонукала до того, що протягом останнього десятиліття активно ведуться пошуки альтернативних програм із фізичного виховання для ВНЗ (Ажиппо, 2007; Бурень, 2002; Драчук, 2001; Малімон, 1999; Романенко, Куц, 2003).

Аналізуючи стан фізичного здоров'я студентів, фахівці (Анікєєв, 2012; Бароненко, 2003; Віленський, Горшков, 2007) стверджують, що серед більшої частини молоді не сформовано потребу піклуватися про власне здоров'я, недостатньо сформована мотивація до занять фізичними вправами. Це свідчить про загальну потребу у розробці нових науково-обґрунтованих шляхів удосконалення організації фізичного виховання у ВНЗ [8]. На особливу увагу заслуговують педагогічні ВНЗ, оскільки їх випускники (майбутні вчителі) у своїй повсякденній професійній діяльності повинні будуть щоденно спонукати учнівську молодь до фізкультурної діяльності.

Наукове висвітлення вказаної проблеми зумовлює вирішення наступних завдань:

- 1) аналіз навчально-виховного процесу з фізичного виховання у педагогічному ВНЗ;
- 2) визначення рівня особистісної активності студентської молоді в процесі секційних занять з фізичного виховання;
- 3) впровадження у практику комплексу заходів задля підвищення рівня особистісної активності студентів в процесі секційних занять з фізичного виховання.

Виклад основного матеріалу. В світлі активних процесів реформування соціокультурної та освітньої сфери, відбулись і певні зміни в галузі фізичного виховання, зокрема у ВНЗ. В деяких випадках – розформування та ліквідація кафедр фізичного виховання, в інших – на 1/3 або 2/3 скорочення годин для занять фізичними вправами. Прихильники таких інновацій, зазвичай, аргументують свої позиції тим, що в країнах Заходу фізичне виховання включене до навчальних планів вузів, студенти там самостійно дбають про власне здоров'я, і про належний рівень своєї працездатності. При цьому не враховуються: традиції організації фізичного виховання у нашій країні, специфічна ментальність наших людей з властивим для неї недбалим ставленням до власного здоров'я, низький рівень матеріального забезпечення більшості населення [4].

Керуючись наказом Міністерства освіти і науки України від 26 січня 2015 року №47 “Про особливості формування навчальних планів на 2015/2016 навчальний рік”, має забезпечуватись на місцях організація різних моделей та форм фізичного виховання у ВНЗ [5]. Такими базовими моделями є: секційна, професійно-орієнтована, військово-прикладна, індивідуальна, клуб за інтересами, традиційна [2].

Навчальна дисципліна “Фізичне виховання” у Кіровоградському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка є позакредитною, викладається на I-II курсах з формою контролю – залік в кінці кожного навчального року (відповідно II, IV семестри). Кількість занять – 4 години на тиждень.

Відповідно до визначеної логіки завдань дослідження, що стосувалися аналізу навчально-виховного процесу з фізичного виховання у педагогічному ВНЗ, наступним кроком нашої роботи передбачалось визначення рівня особистісної активності студентської молоді в процесі секційних занять з фізичного виховання.

Віділені наступні рівні особистісної активності студентів в процесі секційних занять з фізичного виховання: високий, достатній, середній, низький [6] (таблиця 1).

Головними методами визначення рівня особистісної активності студентської молоді були обрані: метод опитування (анкетування) і метод експертних оцінок.

Дослідження здійснювалося поетапно протягом вересня-грудня 2016 року на кафедрі фізичного виховання і оздоровчої фізичної культури Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка із залученням студентів денної форми навчання I і II курсів семи неспеціальних факультетів, кількість яких становила 757 осіб (383 студенти I курсу, 374 – II курсу).

Таблиця 1.

Характеристика рівнів особистісної активності студентів в процесі секційних занять з фізичного виховання

Рівні	Характеристика
Високий	студенти проявляють активне, зацікавлене, творче ставлення до того чи іншого виду діяльності;

	розуміють шляхи реалізації себе як особистості, професіонала; потребують умов для розвитку своїх потенційних можливостей, творчості; здатні до прояву вольових актів для досягнення життєво важливих орієнтирів; спрямовані не лише на глибоке і міцне засвоєння знань, а й на безпосереднє застосування їх на практиці; проявляють самостійність у формуванні завдань діяльності та шляхів їх реалізації.
Достатній	студенти проявляють сталу активність, що побуджується усвідомленими спонуканими і реалізується в репродуктивній, нормативній діяльності рекреативними засобами; проявляють пізнавальність, пов'язану із розв'язанням проблемних питань; усвідомлюють значущість особистісної активності для власної життєвої перспективи та необхідність стати кваліфікованим, соціально-активним спеціалістом; ситуативно проявляють творчість.
Середній	студенти мають схильність до мінливої, ситуативної, імпульсивної активності, підпорядковуючи її проміжковим цілям хвилинного задоволення; відрізняються психічною невірноваженістю, ситуативністю дій, вчинків; проявляють емоції здивування, набуті радістю відкриття; цінності усвідомлюють на рівні уявлень, міркувань, висловлювань, але активна діяльність щодо оволодіння ними відсутня.
Низький	студенти не усвідомлюють мету засвоєння професії; через недостатній духовний розвиток або несприятливий вплив оточуючого середовища дезорієнтовані відносно цінностей життя; не готові до проектування життєвої перспективи для подальшої життєдіяльності.

Нами розроблена анкета, у якій запропоновано студентам відповісти на питання: "Чи є активність однією із головних умов сьогодення в досягненні вами життєвого успіху?". Аналіз отриманих даних вказує на те, що більшість респондентів – 554 (73,2%) усвідомлюють її важливість.

Для виявлення потреби в активності нами використана методика В.Е. Мільмана «Діагностування мотиваційної структури особистості», результати якої вказують на низьку оцінку активності у 13,8% (104) досліджуваних, середню – у 21,5% (163), високу – у 64,7% (490).

Надалі нас цікавило, який вид фізкультурної діяльності, із запропонованих університетом, студенти обрали б для занять. Відповіді дозволили здійснити розподіл студентів за секціями та групами.

Враховуючи матеріальну базу університету, кадровий склад кафедри, а також фізкультурні інтереси студентів, заняття проводились в наступних секціях:

– для студентів, віднесених за станом здоров'я до основної медичної групи: волейбол (чоловіки, жінки) – 3 групи (72 особи), баскетбол (чоловіки, жінки) – 2 групи (35 осіб), футбол (чоловіки, жінки) – 2 групи (44 особи), теніс настільний – 2 групи (57 осіб), бадмінтон – 1 група (37 осіб), загальна фізична підготовка – 3 групи (50 осіб), шейпінг – 6 груп (190 осіб), фітнес – 2 групи (74 особи), скелелазіння – 2 групи (25 осіб), спортивний туризм – 1 група (24 особи), військово-спортивне багатоборство – 2 групи (41 особа), кульова стрільба – 2 групи (40 осіб).

– для студентів, віднесених за станом здоров'я до спеціальної медичної групи: дартс – 1 група (22 особи), шахи/шашки – 1 група (46 осіб).

Оцінка рівнів особистісної активності студентської молоді I та II курсу навчання визначалась експертами на початку навчального року. Експертами виступили викладачі кафедри фізичного виховання і оздоровчої фізичної культури (n=10).

Результати експертної оцінки розподілились наступним чином: 30 студентів I курсу (7,7%) мають високий рівень активності, 59 (15,4%) – достатній, 196 (51,3%) – середній та 98 респондентів (25,6%) – низький.

За результатами оцінки рівнів особистісної активності у 10,2% студентів II курсу (38 осіб) виявили її високий рівень, 20,5% (77 студентів) – достатній, 56,0% (209 майбутніх учителів) – середній, 13,3% (50 осіб) – низький.

Бальна оцінка рівнів особистісної активності студентської молоді I та II курсу навчання визначалась експертами за запропонованою 4-рівневою шкалою (рис. 1.) та оброблялась за допомогою методів математичної статистики, в результаті чого був отриманий середній бал у кожній групі. Він становить $1,44 \pm 0,17$ для студентів першого курсу та $1,62 \pm 0,16$ – другого ($X \pm \sigma$) і відповідає середньому рівню.

Рис. 1. Шкала рівнів особистісної активності студентів ВНЗ

З метою підвищення рівня особистісної активності студентів на кафедрі запропонований комплекс заходів, який містить систему змагань різного рангу, показові виступи з індивідуальних видів спорту та покращення матеріально-технічного забезпечення викладання дисципліни "фізичне виховання".

Спільно зі спортивним клубом «Буревісник» відредаговано календар спортивно-масової роботи в університеті згідно нових тенденцій функціонування фізичного виховання у ВНЗ, зокрема поетапне проведення комплексних внутрівузівських змагань:

1 етап – змагання з окремих видів спорту, присвячені Дню фізичної культури та спорту проводяться з 5-ти видів: стрітбол, волейбол, футзал, теніс настільний, шахи.

2 етап – змагання серед I-х курсів неспеціальних факультетів проводиться з 6-ти видів спорту: баскетбол (дівчата, юнаки), волейбол (дівчата, юнаки), теніс настільний, легка атлетика, шахи/ шашки, футзал.

3 етап – спортивний конкурс "Козацькі розваги" проводиться у формі різноманітних ігор, естафет та силових

вправ.

4 етап – змагання серед збірних команд неспеціальних факультетів проводиться з 6-ти видів спорту: баскетбол, (юнаки, дівчата), волейбол (юнаки, дівчата), теніс настільний, легка атлетика, шахи/ шашки, футзал.

5 етап – Кубок Ректора з 3 видів спорту: спортивні танці, волейбол, футзал.

6 етап – відкриті турніри з баскетболу, волейболу, стрітболу.

Збірні команди з окремих видів спорту брали участь у міських та обласних змаганнях, що проводяться під егідою федерацій футболу, баскетболу й волейболу.

Під час внутрівузівських змагань, за погодженням з очільниками відділень, ініційовано показові виступи з шейпінгу, що сприяло підвищенню емоційного фону заходів, залученню більшої глядацької аудиторії до змагань, пропаганді занять фізичними вправами, активізації студентської молоді на подальші фізкультурні звершення. Розроблена шкала оцінювання досягнень студентів, яка передбачає заохочення (додаткові бали) за участь у спортивно-масових заходах різних рівнів.

Для реалізації на практиці запропонованих заходів нами задіяні наявні в розпорядженні кафедри фізичного виховання і оздоровчої фізичної культури ігровий зал (493 кв.м.), тренажерний зал (60 кв.м.), зал шейпінгу (40 кв.м.), зал скелелазіння (33,5 кв.м.), зал для настільного тенісу (30 кв.м.), тир (150 кв.м.), приміщення для інтелектуальних видів спорту (шахи / шашки). Заняття з футболу у теплу пору року проводяться на футбольному полі стадіону факультету фізичного виховання КДПУ ім. Володимира Винниченка. Після впровадження у практику комплексу заходів у кінці I семестру повторно визначався рівень особистісної активності студентської молоді в процесі секційних занять з фізичного виховання, який мав тенденцію до покращення, про що свідчать результати експертних оцінок (таблиця 2).

Таблиця 2

Рівні особистісної активності студентів під час секційних занять з фізичного виховання протягом досліджуваного періоду

Рівні	Періоди							
	початок навчального року				кінець семестру			
	Рік навчання							
	I		II		I		II	
	(n=383)		(n=374)		(n=383)		(n=374)	
	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%
Високий	30	7,7	38	10,2	41	10,7	46	12,3
Достатній	59	15,4	77	20,5	68	17,8	85	22,7
Середній	196	51,3	209	56,0	207	54,0	217	58,0
Низький	98	25,6	50	13,3	67	17,5	26	7,0

Ефективність впровадження комплексу заходів, завданням яких було підвищення рівня особистісної активності студентів, перевірялась шляхом визначення відмінностей середнього балу кожної групи за t-критерієм Стьюдента при $P < 0,05$ між початковими та кінцевими даними (табл.3).

Таблиця 3.

Динаміка результатів для оцінки особистісної активності студентів

Рік навчання	$\bar{X} \pm \sigma$		t	P
	початок навчального року	кінець семестру		
I	1,44 ± 0,17	1,91 ± 0,15	2,07	<0,05
II	1,62 ± 0,16	2,08 ± 0,15	2,1	<0,05

За представленими у таблиці 3 даними, середній бал студентів I року навчання відповідає середньому рівню особистісної активності, II року навчання – достатньому. Водночас, в обох групах відзначаємо суттєві позитивні зміни ($P < 0,05$) у прояві особистісної активності студентами протягом досліджуваного періоду.

Таким чином, запровадження у навчально-виховний процес цілеспрямованого комплексу заходів дало змогу досягти позитивної динаміки змін рівня особистісної активності студентів неспеціальних факультетів педагогічного ВНЗ під час секційних занять з фізичного виховання.

Висновки

1. Протиріччя, що виникають між старими формами і методами виховання студентської молоді, створюють передумови для кардинальних перетворень у вузівському фізкультурному русі. У зв'язку із змінами в освітній діяльності загалом і фізкультурній, зокрема, процес фізкультурної освіти у педагогічному ВНЗ реалізується не в протизагальному існуючим формам фізичного виховання, він лише надає можливість більш широкого усвідомлення сутності фізичної культури людини, створює нову систему уявлень про її формування, зумовлює пошук необхідних методичних і організаційних підходів у вирішенні цієї проблеми. Окреслена у нашій роботі секційна модель дозволяє вже сьогодні говорити про часткове її вирішення.

2. Розуміння важливості прояву особистісної активності для формування власної життєвої позиції підтверджується високою оцінкою більшістю (64,7%) студентів потреби в активності. За результатами експертної оцінки визначений середній рівень особистісної активності студентів досліджуваних груп під час занять з фізичного виховання.

3. Запропонований комплекс заходів сприяв покращенню ($P < 0,05$) рівня особистісної активності студентів,

активізував їх на подальші фізкультурні звершення.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у проведенні лонгитудинального дослідження для визначення і покращення рівня особистісної активності студентів в процесі секційних занять з фізичного виховання протягом навчання у ВНЗ.

Література

1. Abul'khanova-Slavskaya K.A. Aktivnost' y soznanye lychnosti kak sub'yekta deyatel'nosti // Psikhologiyaya lychnosty v sotsyalystycheskom obshchestve: Aktivnost' y razvytye lychnosty. – M.: Nauka, 1989. – С. 110 – 134.
2. Kozeruk Yu.V. Aktual'ni pytannya neprofesiyanoi fizkul'turnoyi osvity na shlyakhu modernizatsiyi zmistu i form fizychnoho vykhovannya / Yu.V. Kozeruk, O.A. Filonenko // Naukovyy chasopys Natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova. Seriya # 15. "Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoyi kul'tury / Fizychna kul'tura i sport" Zb. naukovykh prats' / Za red. H.M. Arzyutova. – K.: Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova, 2016. – Vypusk ZK1 (70) 16 – S. 45 – 48.
3. Киричук О.В. Формування в учнів активної життєвої позиції / О.В. Киричук. – К.: Рад. школа, 1983. – 136 с.
4. Пічурін В.В. Фізичне виховання як чинник динаміки фізичної підготовленості студентів / В.В. Пічурін // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 15. "Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт" Зб. наукових праць / За ред. Г.М. Арзютова. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. – Випуск ЗК1 (70) 16 – С. 141 – 144.
5. Приходько Володимир. Про потребу визначення місця "фізичного виховання" у реформі вітчизняної вищої школи в контексті компетентнісного підходу / Володимир Приходько, Світлана Чернігівська // Спортивний вісник Придніпров'я. – науково-практичний журнал Дніпропетровського державного інституту фізичної культури і спорту, 2016. – №1. – С. 215 – 220.
6. Sobko Serhiy. Sutnist', struktura, kryteriyi, rivni sformovanosti osobystisnoyi aktivnosti studentiv VNZ / Serhiy Sobko // Naukovi zapysky. Vypusk 74. Seriya: Pedahohichni nauky. – Kirovohrad: TOV "Imeks-LTD", 2007. – S. 282 – 291.
7. Furman Yu.M. Perspektivni modeli fizkul'turno-ozdorovchykh tekhnolohiy u fizychnomu vykhovanni studentiv vyshchyykh navchal'nykh zakladiv: monohrafiya / Yu.M. Furman, V.M. Miroshnychenko, S.P. Drachuk. – K.: NUFVSVU, vyd-vo "Olimp. I-ra", 2013. – 184 s.
8. Shkola O.M. Vplyv rukhovoyi aktivnosti na zdorovyy sposib zhyttya studentiv VNZ / O.M. Shkola, S.A. Shtonda // Naukovyy chasopys Natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova. Seriya № 15. "Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoyi kul'tury / Fizychna kul'tura i sport" Zb. Naukovykh prats' / Za red. H.M. Arzyutova. – K.: Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova, 2015. – Vypusk ZK2 (57) 15 – S. 372 – 374.